

УДК 330.322:338.45

О.Ю. КУДРІНА, д-р екон. наук, доцент, професор кафедри економіки  
Київський національний університет культури і мистецтв

## СТВОРЕННЯ СПРИЯТЛИВОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ ДЛЯ СТИМУЛЮВАННЯ ВНУТРІШНЬОДЕРЖАВНИХ ТА ЗОВНІШНІХ КАПІТАЛОВКЛАДЕНЬ У ПРОМИСЛОВІСТЬ

**Ключові слова:** держава, виробництво, підприємство, промисловість, інвестиції, потенціал.

*Проведено дослідження умов для створення сприятливого інвестиційного клімату для стимулювання внутрішньодержавних та зовнішніх капіталовкладень у промисловість.*

Ефективність державної політики стимулювання інвестиційного розвитку регіонів є однією з передумов сталого розвитку будь-якої країни. Проблема формування та впровадження такої політики є надзвичайно актуальною й для України, особливо враховуючи той факт, що останнім часом інвестиційна активність у регіонах країни знижується, що пов'язано з обмеженістю доступу до фінансових ресурсів, наслідками світової фінансової кризи та внутрішнім кризовим становищем. Це, у свою чергу, негативно впливає на розвиток країни в цілому.

Значних результатів у дослідженні активізації інвестиційної діяльності досягли провідні українські вчені — Ю. Бажал, В. Геєць, М. Денисенко, Б. Кваснюк, Ю. Киндзерський, О. Лапко, Л. Осецький, А. Сухоруков, Л. Шинкарук, І. Шовкун, Л. Федулова та ін. Проте означені проблеми в умовах обмеженості фінансових ресурсів залишаються малодослідженими.

**Метою статті** є викладення результатів дослідження й створення сприятливих умов для інвестиційного клімату до стимулювання внутрішньодержавних та зовнішніх капіталовкладень у промисловість.

Активізацію інвестиційної діяльності регіону потрібно розглядати як системний процес, який потребує гармонізованих, взаємозв'язаних рішень як з боку державних, так і місцевих органів влади.

Під інвестиційним забезпеченням розвитку регіону доцільно розуміти підсистему організаційно-економічного забезпечення, призначену для покриття витрат виробничого характеру і накопичення з метою нарощення обсягів виробництва і реалізації продукції, ресурси якої формуються з дотриманням принципів довгостроковості, оптимальності, альтернативності. Джерелами інвестиційних ресурсів є власні кошти підприємств регіону у вигляді частини чистого прибутку й амортизаційних відрахувань, а також залучені шляхом надання кредитів або випуску цінних паперів цих підприємств, кошти місцевого і державного бюджетів, спрямовані на виконання цільових програм.

Передусім треба усвідомити, що розвиток неробітничого та більш масове залучення інвестицій у реальний промисловий сектор — основні чинники, які в тривалій перспективі можуть вивести країну на передові позиції у світі.

За даними Міжнародного валютного фонду, Міжнародної фінансової корпорації, Світового економічного форуму щодо рейтингу «Індексу глобальної конкурентоспроможності» 2015—2016 рр., якщо номінальний валовий національний продукт на особу дорівнював, тис. дол.: у Польщі — 22,790; Туреччині — 18,800; Румунії — 18,410; в Україні — 8,970. (дані представлені станом на 2013 рік (опубліковані в липні 2014 року, уточнені в березні 2015 року)) [1]. Щоб Україні досягти рівня розвитку сусідів, потрібно створити ґрунт для потужних інвестицій в країну. Та головне в цих капіталовкладеннях навіть не самі гроші, а робочі місця й технологічна та організаційна конкурентоспроможність інвестиційних ідей, які дали б змогу ефективно виробляти затребувані товарними ринками продукти.

Світовим передовим досвідом опрацьовані кілька простих, але відчутно дієвих формул для залучення до країни істотних капіталовкладень у досить стислий термін. Свого часу цими прийомами успішно скористалися Польща, Південна Корея, Сінгапур.

По-перше, основний мотив підприємця: інвестиція повинна бути прибутковою і за певний (бажано в найкоротший) період окупитися. Витрати на хабарі, судові процедури й на різноманітні адміністративні послуги — елементи, які зменшують прибутковість і окупність інвестиції, а в багатьох випадках роблять її не вигідною. Тому держава повинна забезпечити мінімізацію впливу вказаних елементів і встановити сувору та реальну відповідальність чиновників за штучні перепони веденню бізнесу (зменшити кількість перевірок, дозволів, час їх оформлення).

По-друге, держава не має брати на себе роль інвестора у виробництво у великих масштабах. Зазвичай державні вкладення в Україні не мають нічого спільного з конкурентоспроможністю та створенням робочих місць.

Більше того, надаючи окремим наблизеним до уряду компаніям «дармові» гроші, влада по суті знищує конкуренцію на ринку, а також спотворює уявлення бізнесу про механізми ринкового господарювання, тим самим унемож-

ливає здатність бізнесу реагувати на вимоги ринку й генерувати адекватні інвестиційні ідеї.

Наша держава, на жаль, завжди зациклюється на поточній структурі економіки. Але якщо Україна коли-небудь ліквідує відставання від Румунії, Туреччини, Польщі, то внесок, прирізом, нинішніх підприємств металургії та хімії в необхідне економічне зростання буде мінімальним. Ці галузі вже зараз мають надлишкові потужності, тож уряд повинен їх підтримувати не просто задля задоволення інтересів певних бізнес-кіл, а лише коли виникає реальна загроза колапсу цих галузей.

Конче потрібно робити ставку на нові виробництва й підприємців, котрі можуть їх організувати незалежно від лояльності до влади. Однак в урядовій програмі «активізації розвитку економіки» половина заходів із підтримки національного товаровиробника спрямована на агропромисловий комплекс, хоча він і так бурхливо розвивається від 2007 року й без підтримки держави. Світові ціни на продовольство вирости настільки, що підприємці знайшли спосіб стрімко нарощувати прибуткове агровиробництво в Україні.

Певною мірою без державної підтримки дотепер розвивалася й розвивається також ІТ-галузь. Але уряд вирішив надати їй податкові пільги, не розуміючи, що програмування є трудомістким процесом, тож йому потрібні не пільги, а програмісти, яких зараз в Україні бракує. Зрештою, у значній частині напрямів ІТ-технологій Україна безнадійно відстала від тих держав, які вчасно зорієнтувались і зробили локомотивом своїх економік саме цю галузь. Отже, Україні потрібно шукати свої галузі, які допоможуть їй здійснити якісний економічний стрибок уперед. Але в будь-якому випадку це не мають бути сировинні ринки.

По-третє, необхідно зупинити тіньовий відтік капіталу, який виводиться з України, насамперед, за допомогою трансфертного ціноутворення. Без грошей економічна система має хронічний ризик дестабілізації, що також відлякує потенційних інвесторів. Створення повноцінних бар'єрів для незаконного руху грошей за кордон дозволить одержати два результати: змусить вітчизняних підприємців змінити своє ставлення до інвестиційної привабливості країни, а також дасть зрозуміти іноземним підприємцям, що в неї можна і треба інвестувати.

В умовах ринкової економіки активна роль у стратегічному розвитку належить інвестиційній політиці, яка, як відомо, має такі основні елементи: вибір джерел і методів фінансування інвестицій; визначення термінів реалізації; вибір органів, відповідальних за реалізацію інвестиційної політики; створення необхідної нормативно-правової бази функціонування ринку інвестицій; створення сприятливого інвестиційного клімату. Для інвестора є важливою ефективність функціонування регіону і ризику. Відомо, що в забезпеченні ефективності особливу роль грає його інвестиційна привабливість, у зв'язку з цим точна і об'єктивна оцінка потенціалу і ризиків є одним з пріоритетних завдань, що дозволить згодом обґрунтувати адекватні заходи з підвищення інвестиційної привабливості [2, С. 43].

Інвестиційна привабливість регіону — визначення, наскільки певний регіон є привабливим для потенційного інвестора. Такі фактори, як економічна та політична нестабільність, зростання рівня соціальної напруженості, інфляція, недосконалість кредитно-фінансової системи та законодавчої бази, недовіра населення до уряду можуть змусити інвесторів задуматися над доцільністю вкладення коштів. Інноваційно-інвестиційна стратегія розвитку регіону має враховувати дані аспекти, сприяти стабілізації ситуації та подальшому соціально-економічному розвитку регіону.

Щойно в країні кардинально покращиться бізнес-клімат, автоматично запрацює «стартовий свисток» для інвесторів. Ним має стати зміщення макроекономічної рівноваги в напрямку, який у теперішніх умовах передбачає помірну девальвацію гривні. Цей крок означав би для інвесторів, образно кажучи, відчинення дверей крамниці в перший день тотального розпродажу. При цьому, у випадку прийняття інвестором рішення про початок підприємницької діяльності в регіоні, він буде потребувати конкретних заходів підтримки з боку місцевої влади. Ці заходи можуть проявлятися в особистих контактах керівників регіону з інвесторами, узгодженні позицій щодо суті та значення певних інвестиційних проектів. Вказані проблеми актуалізують необхідність кваліфікованого добору персоналу з відповідною освітою та підготовкою.

Зростання обсягів залучених інвестицій відіграє подвійну роль для регіонів. За кількістю

залучених інвестицій можна зробити висновки про дієвість регіональної чи місцевої влади, оцінити її ефективність. Також інвестиції є інструментом та рушійною силою економічного розвитку відповідної території, тобто дозволяють отримувати той соціальний ефект, про який йшлося раніше. З метою стимулювання економічного розвитку територій та прискорення в них інвестиційних процесів на регіональному та місцевому владних рівнях повинна здійснюватися цілеспрямована стратегія формування іміджу регіону як привабливого місця вкладення інвестицій, у числі яких: формування бази даних для потреб широкого кола інвесторів щодо економічного і правового середовища, інвестиційного потенціалу та конкурентних переваг території; запровадження і постійна підтримка дії ефективних каналів поширення інформації щодо потреб та можливостей території, у тому числі рекламного характеру; активна участь і посередництво в налагодженні ділових контактів між представниками місцевих бізнесових кіл та потенційними інвесторами; адміністративний та консультативний супровід інвестиційних проектів.

У Державній програмі активізації розвитку економіки на 2013—2014 рр. (затверджена постановою Кабінетом Міністрів України від 27.02.2013 № 187) вказано близько дванадцяти завдань, які можна назвати конкретними й теоретично дієвими. Насамперед, декларується ідея покращення інвестиційного клімату. Цьому, на думку Уряду, мають посприяти три заходи: зниження адміністративних бар'єрів для розвитку підприємництва, удосконалення процедур отримання документів дозвільного характеру, зменшення втручання органів контролю у господарську діяльність.

Спеціальний акцент у Програмі робиться на модернізацію інфраструктури країни. Зокрема, визначено три надзвичайно важливих пункти: залучення коштів для реалізації інфраструктурних проектів, оновлення рухомого складу транспорту, будівництво та реконструкція автомобільних доріг (до речі, це елемент класичного антикризового комплексу, який застосовувався в США у період великої депресії).

Також Кабінет Міністрів України зобов'язується упродовж 2013—2014 рр. винайти нові ринки збуту вітчизняної продукції та залучити зов-

нішні фінансові ресурси, передусім, від міжнародних фінансових організацій та інституцій.

На нашу думку, загалом близько вісімдесяти відсотків урядових пропозицій — номінальні декларації. Вочевидь, Уряд буде й надалі, на жаль, діяти здебільшого ситуативно тактично: усувати поточні проблеми в ручному режимі переважно адміністративними методами. Отже, питання — які саме реформи потрібні на сьогодні Україні, залишається відкритим.

**Висновки з проведеного дослідження.** Системно проаналізувавши проблеми стратегічних пріоритетів розвитку промисловості регіонів України, доходимо таких висновків.

1. Сучасна промислова політика України повинна бути зорієнтована на збереження конкурентоспроможних нині галузей промисловості та на всебічну підтримку, образно кажучи, «галузей-локомотивів», що мають змінити спеціалізацію України у межах світової економіки.

Україна, враховуючи потенціал академічної, вузівської і галузевої науки, може і має можливості активніше долучитися до створення нових поколінь техніки і технологій у таких напрямках: інформаційні технології та системи зв'язку; авіа- та ракетно-космічні технології; технології спеціального призначення з освоєнням виробництва продукції цивільного та подвійного використання; функціональні та конструкційні матеріали та вироби з них; хіміко-фармацевтичні технології; медичні діагностичні системи, профілактичні та лікувальні засоби; розроблення енергоефективних і ресурсощадних технологій, безвідходних та екологічно безпечних технологічних процесів; біотехнології.

2. Експортноорієнтовані галузі сировинної спрямованості залишатимуться найближчим часом основними джерелами валютних надходжень та провідними платниками податків. Завданням держави має стати стимулювання їхньої широкомасштабної технологічної модернізації з максимальним використанням потенціалу вітчизняних машинобудівних підприємств та науково-технічних установ у напрямку підвищення енергоефективності виробництв та продуктивності праці.

3. Галузі, орієнтовані на кінцевого споживача (харчова промисловість та переробка сільськогосподарської продукції, окремі підгалузі машинобудування, легка промисловість), ма-

ють суттєвий потенціал розвитку та повинні зростати як через подальше поживлення внутрішнього споживчого попиту, так і завдяки освоєнню зовнішніх ринків відповідної продукції, насамперед, на пострадянському просторі і на теренах Європейського Союзу.

4. Більшість підгалузей машинобудування (авіа-, судно-, автомобілебудування, верстатобудування, важке машинобудування, галузі оборонно-промислового комплексу) є перспективними, вони можуть «витягнути» національну економіку з застою. Їхній потужний науково-технічний та технологічний потенціал має бути реалізований завдяки зміцненню внутрішнього інвестиційного попиту, розвитку міжнародної виробничої кооперації, оволодінню новими ринками збуту продукції. Саме вони мають стати базисом інтеграції вітчизняної промисловості в систему міжнародного поділу праці. Їм також відводиться ключова роль у забезпеченні технологічної модернізації базових галузей промисловості.

5. Галузі сучасних технологій (насамперед, електроніка, радіотехніка, приладобудування), що майже припинили своє існування в Україні, мають створюватися майже з нуля із залученням ресурсів компаній-світових лідерів високих технологій, шляхом надання преференцій для інноваційного розвитку.

6. Паливно-енергетичний комплекс за нинішніх умов має стати предметом особливої уваги державної промислової політики. Відновлення державного впливу в галузях паливно-енергетичного комплексу, приміром, в нафтопереробці, та посилення присутності держави в електроенергетиці, газовидобуванні, вугільній галузі є стратегічним напрямом регуляторного впливу держави на економіку.

7. Метою державної політики має стати безперебійність енергозабезпечення економіки та коригування енергетичного балансу країни на користь енергоносіїв власного видобутку (вугілля, метану, біопалива).

8. Здійснювані в рамках державного бюджетного процесу заходи із підтримки промисловості не повинні торкатися масштабних національних проектів по напрямкам гірничо-металургійного комплексу. Держава не повинна спустошуватися фінансово через вкладення невиправдано великих коштів у галузі, які не дозволяють обійняти Україні провідні місця у світовому розподілі праці.

Підтримка цих галузей повинна бути обопільною: частину коштів вкладає приватний інвестор, частину (причому меншу) — держава. Лише за таких обставин приватний власник буде зацікавлений надалі розвивати профінансований на умовах державно-приватного партнерства проект.

В іншому випадку ефект від бюджетних капіталовкладень буде короткотерміновим, і то — не для держави, а для приватних структур, що отримують свою економічну вигоду на стадії підготовки до реалізації проекту, «освоюючи» бюджетні кошти на власний зиск до моменту запуску проекту в дію.

#### СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. *The Global Competitiveness Report 2015—2016* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2015-2016>
2. *Зеленый О.А.* Активизация инвестиционных и инновационных процессов / О. А. Зеленый // МЕРКУРИЙ. — 2010. — № 7. — С. 43—45.

Надійшла 28.03.2015

*О.Ю. Кудрина*

Киевский национальный университет культуры и искусств

#### СОЗДАНИЕ БЛАГОПРИЯТНОГО ИНВЕСТИЦИОННОГО КЛИМАТА ДЛЯ СТИМУЛИРОВАНИЯ ВНУТРИГОСУДАРСТВЕННЫХ И ВНЕШНИХ КАПИТАЛОВЛОЖЕНИЙ В ПРОМЫШЛЕННОСТЬ

Проведено исследование условий к созданию благоприятного инвестиционного климата для стимулирования внутригосударственных и внешних капиталовложений в промышленность.

**Ключевые слова:** государство, производство, предприятие, промышленность, инвестиции, потенциал.

*О.Ю. Кудрина*

Kyiv National University of Culture and Arts

#### CREATION OF FAVOURABLE INVESTMENT CLIMATE IS FOR STIMULATION OF DOMESTIC AND EXTERNAL CAPITAL INVESTMENTS IN INDUSTRY

A study of terms is undertaken to creation of favourable investment climate for stimulation of domestic and external capital investments in industry.

**Key words:** the state, production, enterprise, industry, investments, potential.